

dit principat --- pedres o moles aptes a obrar *corals*», doc. de les Drassanes, de 1481 (Moliné, ed. del *Cor solat*, p. 234); «ambre de saltiris --- cristall, ---; *coral*: coralium; gayeta ---», «escorça de morer, pedretes, *coral*, rielllets de or ---», OPou (*TbPu.*, 314, 150).

I encara anem més a la segura si ens ho garanteixen les rimades, les quals ens proven que realment van coexistir per igual la pronúncia *korāl* i *korāl*, i amb caràcter no menys genuí l'una que l'altra: «que'l valent d'un crestall / no prèson l'als del món, mas que del fin *corall* / que en Sardènia se pesca, e-s après, del metall / vos pusquen far senyor, sí que ab un sogall, / vos amènon davant ---», en el *Sermó* de Muntaner (Casac. VIII, 10.2); però d'altra banda: «la cadira reial, / tota ella entretallada, / d'una peça de *coral*, / mestrifolment laborada», Turmeda (*Div. Mall.*, v. 111).

En l'ús de les nostres costes marines predomina avui *coral* amb *-l*, fins a Cadaqués (veg. la cita, infra, de *corallador* i *coralar*, que ens ensenyen que també s'hi devia dir *coralli*): els pescadors de Sant Pol de Mar deien *kurāl*, 1925;¹ igual a Fornells de Menorca (1964), on ja no és tan rar; a Dénia m'explicaven que trobaven *olivéres*, que és «coma una espècie de *korāl*» (1962). Cal fer una excepció per a l'Alguer, i es tracta allà de la pesca per la qual ja era famosa Sardènia en temps de Muntaner: no és estrany, doncs, que allí aparegui l'expressió *de corall* amb el valor d'un sinònim de 'vermell': «de la sang ne unta totes les parets, les quals ixin totes *de corall* --- aquella bellesa de casa, tota amb les parets *de corall*» (rondalla algueresa, BCEC, 1905, 59).² «Quan la darrera branca de *coral* pugi a flor d'aigua entre les dents de l'últim pescador del país, s'assecarà per a tu, Empordà meu de les dolces gràcies, una gèmolva viventa de l'arbre que els fills de Fòcida varen plantar en les teves riberes», Coromines (*Gràcies de l'E.* XXII, O. C., 939b).

S'estén al nom que donen a l'interior a algunes fruitetes de color vermell encès: a la Baga de l'Alta Cerdanya és el nom d'una «fruiteta vermella», la de l'arç: «l'arça fa *kurāls*» (Llo; a Et ho deformaven en *kuřāls*, 1959). D'ací el diminutiu *coralet*, infra.

Les formes de les altres llengües romàniques vénen també, les unes de CORALLIUM, altres s'acosten més aviat al ll. tardà CORALLUM [Aviè, S. IV]: vull dir no sols l'it. *corallo*, el sard *coraddu* i el fr. ant. *coral* (Ss. XII-XVII), sinó també la forma *coral* comuna al català, en part, amb el cast. i port. que no correspon ben bé a aquest si no és que hi hagi tractament mig-savi en cat. o bé una influència del sufix *-al* -ALE; d'altra banda, provinents del clàssic i grec CORALLIUM, hi ha el fr. *corail* [1328], l'oc. *coralh* i algunes formes dialectals italianes (detalls en el DCEC, s. v. *coral*); altrament, cf. el cast. *metal*, amb alteració paral·lela.

DERIV.: *Corallar* 'pescar coral' [1423, BABL XIX, 169]; *coralar* en un doc. de Cadaqués, de c. 1570: «quansevulla qu' haurà feta companya de pescar o de *coralar* ---» (Frederic Rahola, *Mem. AcBL. Bna.* VIII, 468); però allà mateix devia ser antiga la forma verbal amb *-ll*, vist que el nom d'ofici encara hi és cone-

gut com a *corallador*, on uns versos de festes compostos per un vell llop de mar (1974) ponderen un paratge de costa com «de musclos molt criadó(r), / de la part un xic fondal, / <on> un bon *coralladó* / hi pot agafar *coral*». *Corallar* m. 'lloc criador de coral': «el *kurālā* és un paratge de la costa de Banyuls de la Marenda (1959).

Coralet 'espècie de bitxo' (cf. Montoliu, *Buill. Dial. Cat.* III, 48, i el que he dit supra d'una baia cerdana); en llgd. en lloc d'això diuen simplement *coural* a la costa de l'Erau: *coural* «poivron, piment, plante-potagère» (Mazuc, Pastre: *coudal* a Clarmont amb el normal canvi local de la *-r*); a l'Aragó *coralina* «pimiento rojo y picante, guindilla» (Borao); entre nosaltres *coralet* s'estén des del Nord valencià i el Camp de Tarragona pel cat. occ. fins als Pirineus: a Cardós i Vall Ferrera me'l descrivien com a més petit que el bitxo però tant o més fort (1932-34), i els benasquesos ponderen «de haver minçau *coralet* tiengo mala la gola» (Ferraz, 42); en el Segre mitjà corre una forma metatitzada: «*querolet*: bitxo cargolat» a Ponts (Montanyà, *Topogr. Mèd. de P.*, p. 211).

En una forma o altra deu pendre arrel de CORALL- el nom del *carussà* (*kərusá*), que els pescadors de Sant Pol de Mar em descrivien com una «espècie de coral de color blanc, que es troba en les grans fondàries, a la restinga o marge on ja comencen els *Sots de la Gamba*: les màximes profunditats conegudes dels pescadors d'allà (1957). És probable que *carussà* surti de **kərusá* per metàtesi de les dues vocals, i aquest podria ser degut a alguna derivació o contaminació soferta per CORALLUM: sobretot si ens constés l'existència d'un **cascussà(r)* o **cascassà(r)* en relació amb *cascalls*, que és el nom que donen a la «gleva» els pescadors del Barcarès.³ Però potser ens podríem llançar, i fóra més clar des del punt de vista fonètic; a postular un *CORALLU-ALTIANU, derivat de ALTUM 'alta mar, mars profundes', d'on per haplogogia *CORALTIANU > **corauçà* del qual *kurúsà* > *kərusá* fóra ja evolució normal. Sembla que sigui el mateix que «*cusurité*: vegetació marítima que recullen els coralers» registrat a Begur pel DAG: aquest podria contenir un altre derivat de ALTUM, *altis* (*autis*), d'on *coral-altis* > *corautis*, derivat **cor(a)utissà(r)*; i metàtesi de les consonants. *Corallejar*. *Corallera*. *Coralenc*. *Coraler*. *Coraletera*. *Coralina*.

SAVIS: *Coralli*; *corallinàcies*. *Corallinós*.

CPT.: *Coralloide*; *corallifer*. *Coralligen*.

¹ Si bé fent constar que allà no en trobaven poc ni gaire. Tanmateix el 1955 un me'n va donar un arbret, que havia pescat una vegada. — ² No fem gaire cas, en canvi de la forma amb *-l* que em donen els pescadors del Barcarès, en la llista de les coses que troben allí en el fons de la mar (1960), car pronunciant-ho *korāl* amb *o* és palès que usen la forma francesa. — ³ No crec que hi hagi relació amb el *grespellà(r)*, espècie de pedruscall de les grans fondàries submarines a Sant Pol mateix (*LleuresC*, 39n., que el *DFa.* dóna per nom d'una espècie de coral [?]), veg. CRESP.